

האח החלש, לא מצאו לו שימוש בפעילותם. לעומת זאת היה נעים להם שכן משפחתם יתפוס תפקיד מרכזי במשטרה, דבר מועיל לכל הדעות.

איש לא הכיר את סהר טוב יותר מאשר מעבירי-לשעבר, חיים חייצמן. לווייצמן היתה דעה מסוימת מאד על מזכירי-לשעבר, ולשונן החריפה לא הסתירה דעה זו. פעם, אחרי שנבחר לנשיא המדינה, נתקל בסהר בדרתו ממסוס. המפקח הכללי, בעל הכובע עטור קישוטי הכסף, בא לקבל את פניו באופן חגיגי.

„מה זה הכובע הזה?“ שאל ווייצמן בתמימות מעושה.

„זה הכובע של המפקח הכללי של המשטרה“, הסביר סהר בגאווה את תפקידו החדש. תשובת ווייצמן היתה מוחצת ואופיינית לו. „האם לכובע הזה לא דרוש ראש?“ שאל באידיש.

הבדיחה נפוצה מיד בכל תחנות המשטרה, לא העלתה את המוראל. אולם היא לא היתה דרושה כדי להעמיד את השוטרים והותיקים על דמות מפקדם החדש. מוון מספיק למחשבה סופק עלידי הפרשה שתיכנס להיסטוריה בשם „הקרב על השלט האדום“.

סהר, שלא הבין מאומה בעניני המשטרה, הקדיש לעומת זאת תשומת-לב רבה לעניני ייצוג והופעה. הא היה קנאי מאד בכל הנוגע לסימנים החיצוניים של מעמדו הרם החדש. זמן רב הוקדש לקביעת סוג הכפתורים של מדי המשטרה, לגודלם של הכובעים הגדולים והקטנים של הקצינים. לא פחות זמן הוקדש לאופן חלוקת מספרי המכוניות של המשטרה.

המפקח הכללי יחס ערך עצום לכך שמכוניתו תקושט בשלט האדום הנושא דחקה את המספר 17. משום מה סבר אז שר המשטרה כי מספר זה מגיע לו. מלחמה עקשנית ומרה היתה נטושה על השלט האומלל. הוא נשאר בידי המפקח הכללי, ומקשט את מכוניתו עד היום.

דאגה אחרת של המפקח נגעה למקומות-התניה ליד בית המטה-הארצי. הם חולקו בקפדנות, לפי סולם הדרגות המדויק. המקום הקרוב ביותר לדלת הבניין הועד למכונית המפקח הכללי, והוטל על השוטרים לשמור מכל משמר ששום מכונית אחרת לא תחנה, חס ושלום, במקום זה.

דאגות אלה העסיקו את סהר בחודשים הראשונים של כהונתו. נדמה היה לרבים כי השחיץ והרושם תפסו את המקום הראשון במוסד, המופקד על אלף ואחת הבעיות המקצועיות המבטיחות את שלומן ובטחונן היומיומי של האזרח.

שיטרת: עשרה כושים קטנים

אולם מאחורי גבו של המפקח, שלא נעדר אף ממסיבת-קוקטייל דיפלומטית אחת, החל תהליך הגדול שהטביע את חותמו על המשטרה במשך תשע השנים, הרס אותה בהדרגה ובעקיביות.

היה זה תהליך שהוכיר את השיר על אודות עשרת הכושים הקטנים שנעלמו בזה אחר זה.

זה, כמו טיהור סובייטי קלאסי, בו מטרה איש את רעהו עד שנשאר יורש יחיד לשלטון, נערך הטיהור הפרמננטי של צמרת המשטרה.

האיש החזק שהתבצר מאחורי גבו של סהר היה יוסף נחמיאס. נחמיאס, גבר שנון ופיקח הרבה יותר ממפקחו, החליט ש"השלטון החדש לא יהיה בטוח לפני שיסולקו כל אנשי-המנדט החשובים, יוחלפו ביצירי כפיו שלו".

הטיהור נערך בצורה שמצאה לה כעבור שנים מחקה גאוני בגיו מקראתי. חזרות חקירה שונות החלו חוקרות את התנהגות הקצינים והשוטרים בימי הבריטים. כל גנב ורועה-זונות יכול היה להתלונן על השוטר שהפילו בפח, להאשימו בקבלת שוחד או בבגידה לאומית. לנאשמים לא ניתנה כל אפשרות לחקור את המאשימים, או אף לדעת מי הם, או מה התלונות המפורטות שהוגשו. הם פוטרו בהמוניהם.

באמצע שנת 1949 הגיע קרב מכוער זה לשיאו. השוטרים המפורסמים הכריזו שביתת-צמרת המשטרה נאלצה להיסוג במקצת, לי-טהר חלק מן המפורסמים ולקחתם חזרה. אולם עמוד-השדרה של משטרת-המנדט שבר. מור ראל החתיקים צלל תוהמה, רובם החלו מחפשים עבודה פחות כפויית-טובה. הבסיס הבריאי לפעולת המשטרה — השיכבה הרחבה של שוטרים מנוסים — התפורר. ללא בסיס בריא זה מאבדת המשטרה את יעילותה.

מאחורי קרב זה התגבש קרב שני, חשוב עוד יותר. שר המשטרה תמך באנשי-המנדט, שהוא עצמו מונה עליהם. לא זו בלבד שמסע-השמצה הסיוטני נגד קציני-המנדט העליבו אישית, אלא שהוא — כאיש-מקצוע — הבין כי עצם קיום המשטרה, כגוף מקצועי, נתון בסכנה.

הקרב נחמיאס-שיטרת, ששניהם היו בני אותה העדה, היה קצר ודרמטי. שיטרת, שאו לא היה עדיין איש מפא"י מובהק, נוצח לאורך כל החזית. היתה לו הברירה להתפטר או ליהפך לבובה חסרת-השפעה. הוא בחר בדרך השנייה.

זי"אב: עין על כסא

היפולו של שר המשטרה ככוח רציני היה בעל חשיבות מכרעת לעתיד המשטרה. ידי המשטרה מתרכזים, מטבע הדברים, כוחות עצומים, שקל לנצלם לרעה. משטרה שאינה כפופה למרות ציבורית ואחריות פרלמנטרית היא סכנה לציבור. לכן שייכת המשטרה ברוב ארצות הדמוקרטיה לשרה-הנפים, שהוא תמיד אישיות מרכזית בממשלה.

אחרי נצחונן של נחמיאס, לא היה עוד שר בישראל אחראי למשטרה. האיש החזק במשרד המשטרה המנהל הכללי יצחק ציזיק, התפטר מתוך סלידה. איש לא תפס את מקומו. לשר לא היה עוד מושג מה נעשה במשטרה. הוא לא קיבל שום דו"ח, לא מסר שום הוראות. במשטרה התלוצצו שהשר קם ומצדיע בשעה שסגן-המפקח-הכללי נכנס לחדרו.

כפיצוי לאבידה, מסרה צמרת המשטרה לשיטרת את שרות בתי-הסוהר, אשר בימי האנגלים היה כפוף למשטרה — סידור שהיה יעיל אך מסוכן. משרד-המשטרה הפך למעשה למשרד-בית-הסוהר, ורוב בני משפחתו של שיטרת עצמו סודרו שם בעבודה. בכנסת נתקבל, כי שיטרת אינו אלא דובר מטה המשטרה.

המפקח הכללי של המשטרה וסגנו נשארו חופשיים מכל מרות, קשורים במישרין (באופן בלתי-רשמי) לקבוצת-החצר של דויד בן-גוריון.

באותם הימים קרה המקרה הבא: שוטר שהיה מועמד לעלייה בדרגה עמד בפני ועדה בוחנת בחיפה, נשאל מיהו מפקד המשטרה. „יוסף נחמיאס“, אמר בלי היסוס. „אם כן, מי זה יחזקאל סהר?“ שאלו הבוחנים המשתאים.

„סהר? סהר?“ גימגם השוטר. „כן, יש אחד כזה. אבל אני לא יודע מה תפקידו בדיוק...“

כדי שנחמיאס יוכל לשבת לבטח, היה צורך לחסל מתחרה אחד. נחום זי"אב, המפקד הכל-אביבי, גם הוא איש מקובל על השליטים במדינה, הציע ארגון חדש של המשטרה. לא היה ספק שהוא שם את עינו על כסאו של המפקח הכללי. ידם של סהר-נחמיאס ירדה עליו במלוא הכובד. הוא סולק, חזר לחיים אזרחיים.

לוסט'ג: ראש בלי גוף

הקרב הבא נערך בין נחמיאס לבין אחרון אנשי-המנדט בצמרת: רם לוסיג'ירון, ראש אגף החקירות.

הרקע לקרב היה ענייני מאד. משטרת פלשתינה היתה גוף מקצועי, שכל כוחו היה מרוכז במלאכת השדה — מניעת פשעים וחקירותם. על גוף גדול זה שכן ראש קטן, בצורת מינהלה שכל תפקידה לא היה אלא לשרת את מנגנון החקירה ומניעת הפשע.

היה זה כמו בצבא, בו מרוכז כל כוח החיים בחיל הקרבי, הגוף אשר למענו קיים הצבא כולו. שרותי העורף אינם יכולים לשכות אף לרגע כי כל ערכם הוא בשרות הגוף הלוחם. עתה השתנה במשטרה הכל. אנשי-ההגנה, שנהרו בהמוניהם לתוך המשטרה, התבצרו בתפקידי המינהלה, שלא הצריכה נסיון וכשרון רבים. הם לא העזו עדיין לגעת בגוף החקירות. שם ישבו אנשי המנדט השנואים. התוצאה היתה כי אגף-המינהלה הקטן הלך והתנפח, ואילו אגף-החקירות הלך והתדלדל. מיטב הכספים והמכשירים הוורמו למינהלה, המנגנון למניעת הפשעים ולחקירות הורעב באופן שיטתי.

היתה זאת שאלה מעשית מאד. החוקרים עמסי-התפקידים הלכו כרגל או נסעו באוטו-בוסים, בשעה שקציני-המינהלה נסעו במכוניות-הפאר החדשות של המשטרה. ראש עצום של מינהלה הורכב על גוף קטן של חקירות.

לשוא ניסה לוסיג'ירון לחלום בתופעה זו. לבסוף נכנע. הוא הסתלק ועבר לשרות משרד-החץ. עמו הסתלקו מן המשטרה מיטב קציני המנדט: ברנר, גופר, זוהר, מלך.

רצינית ביותר היתה אבידה אחרת: שלמה סופר, גאון החקירות של ימי המנדט, הנחשב לגדול החוקרים במרחב ואחד מטובי החוקרים בעולם כולו, נואש אף הוא, התפטר ועבר לנציבות המנגנון. בשביל מאות החוקרים בארץ, תלמידיו וחניכיו של סופר, היה זה הסימן כי משהו רציני רקוב בממלכת המטה הארצי.

סתו"י: נקמת הש.ב.

מקומן של לוסיג'ירון בראש אגף-החקירות בא אחד האנשים החדשים — געמן סתו"י, בנו של הסופר חובבי-הערים, לשעבר מקשר בין הסוכנות והנוטרים.

סתו"י לא היה חוקר מקצועי. אולם הוא היה גבר חזק-אופי, קשה כבדול, שהתיחס לתפקידו ברצינות. הוא הבין כי תפקיד המשטרה הוא לחלום בפשע, וכי כל שאר התפקידים חשובים פחות. כראש אגף החקירות ירש את מאבקו של קודמו ב"תפקיד, רם לוסיג'ירון שהתיאש.

בינתיים צמח אויב חדש. כדי למצוא חן בעיני אדוניו, הביא סהר למטה הארצי קצין צעיר בשם עמוס בן-גוריון. כדי לספק לו גיב, יצר אגף שלם חדש במטה. האגף החדש היה אגף-הארגון.

קשה היה לתאר יצור מיותר יותר. כדי לקיימו, נאספו והומצאו באופן מלאכותי תפקידים שאכלו את תקציב המשטרה ואת כוח-האדם שלה. הומצאו ימי ספורט, ששיתקו את המשטרה כולה, והוקדש מרץ עצום לתכנון וביצוע תהי-לוכות, שמצריכו אלפי שעות-עבודה.

במשטרה לא היה צורך במחלקת-הד"ר. ככה, כי היה קיים רק בסיס-הדרכה אחד (בשפרעם), שמפקדו קיים סגל גדול משלו לעיבוד שיטות הדרכה. עתה הוקם ליד עמוס סגל גדול שני, שהפך את הראשון למיותר. המשטרה הוצפה בחוזרים, ונעשה נסיון ביש-מול להוציא בשווען בשם 999, כדי לרומם את שם המפקדים, בנוסח שבווען המטכ"ל. גם הוא היה פרי-ההלוליו של עמוס.

נחמיאס, האיש החזק ששבר את עמוד-השדרה של משטרת המנדט, הסתלק בעצמו עם עלותו של עמוס בן-גוריון לסגן מפקח כללי.

התינוק החדש זלל מכל הבא ליד. הוא בלע את כל משטרת-התנועה, העוסקת בחקירות והשייכת מטבעה לאגף-החקירות. בשקט ובהתמדה אגר עמוס באגפו את כוח-האדם שנועד לתת לו עמדה מכרעת.

סתו"י לחם, בכל אלה. ההתודמנות לסילוקו באה במהרה. כמו לוסיג'ירון, התנגד סתו"י לקיום החלק הפוליטי של הש.ב. דרש כי החקירות הפוליטיות תועברנה למשטרה, כמו בימי המנדט. הוא טען, בצדק, כי מבחינה מקצועית אין הבדל בין חקירה לחקירה, וכי הש.ב. אינו מסוגל למלא בא"פ יעיל את התפקיד המקצועי. „הש.ב. הוא בלוף, לא ארגון מקצועי“, הפליל באחת הישיבות.

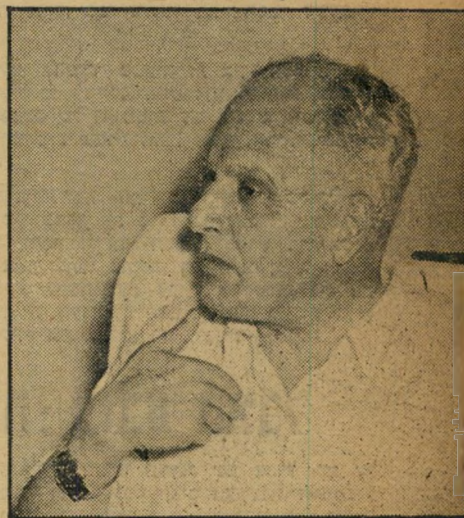
ברגע שעלה סתו"י על הלהב של הש.ב. היה מחוסל. באופן מסתורי נפוצו לפתע שמועות מכוערות על ענייני הפרטיים ביותר. חסידי עמוס נאחזו בהן, התערבו בצורה הנפסדת ביותר בענייני משפחתו. לא נשארה לו ברירה אלא להתפטר. הוא עבר לתפקיד מושל צבאי בנצרת, סולק גם משם בהשפעת אויביו בש.ב. משרת עתה כראש מחלקת ההתישבות של הסוכנות היהודית בצפון.

שיף: חתול מילל על הגג

אחרי סתו"י בא ישורון שיף. גם הוא הפך במהרה פטרויט של אגף-החקירות, וגם הוא לא השתמש מן הקרב. הפעם היה זה קרב איתנים שיועז את המשטרה עד היסוד. שיף הוא כוח גדול. כאיש המחלקה המדינית של הסוכנות, היה בעל עמדה אישית בטוחה בחוגי השלטון. למרות שגם הוא הצטרף למשטרה רק אחרי הקמת המדינה, קנה לו שם טוב בין החתיקים, אחרי שהוכיח את יכולתו להבין את הצרכים המקצועיים של המשטרה. הוא היה מזיגה מיוחדת במינה של נפש עדינה, שהתחבאה מאחורי שפם קוואקי אדיר, ושל אופי תקיף בלתי-שיבי.

הקרב בין שיף ועמוס התלקח אחרי שסהר הפריד בין חקירת הפשעים לבין מניעת הפשעים, העביר את החלק השני לידי אגף-הארגון של עמוס. היתה זאת חלוקה מגוחכת מבחינה מקצועית, מנוגדת בפירוש למתכונת הבריטית. כל מגמתה היתה לתת לעמוס את השליטה על כל הכוח המשטרי הנמצא ברחוב.

כל השוטרים שעסקו בשיטור, בהטלת מארבים, בתחנות, עברו עתה לפקודתו של עמוס,

שיטרת, המחוסל הראשון של הטיהור המתמיד, סולק מכל השפעה, הפך לדובר המפקח הכללי של המשטרה יחזקאל סהר.